

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

РУДНІЧЕНКО Євгеній

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та адміністрування
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-9407-2026>
e-mail: e.m.rudnichenko@gmail.com

ЯРЕМЧУК Олександр

аспірант кафедри менеджменту та адміністрування
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0009-0000-6726-6063>
oleksandryaremchuk77@gmail.com

ГАЙДУК Олена

здобувач вищої освіти
Хмельницький національний університет
chayduk1982@gmail.com

ПЕТЯК Андрій

аспірант кафедри менеджменту та адміністрування
Хмельницький національний університет
petyakA@gmail.com

У статті розглянуто еволюцію поняття економічної безпеки підприємства, що пройшло п'ять основних етапів розвитку – від початкового до сучасного, коли забезпечення економічної безпеки стало комплексним і багатфункціональним процесом. Досліджено основні загрози, ризики та ключові події, які вплинули на формування концепції економічної безпеки, зокрема глобалізація, технологічні зміни, економічні кризи та сучасні виклики, як-от пандемія COVID-19 та військові конфлікти.

Проаналізовано підходи до визначення економічної безпеки, що пропонуються різними авторами, та виявлено основні акценти: фінансова стабільність, гармонізація інтересів із зовнішнім середовищем, захист ресурсів та здатність адаптуватися до змін. У статті підкреслено, що економічна безпека є комплексною характеристикою фінансово-економічного стану підприємства, яка забезпечує стійкість та захист від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища.

Окрему увагу приділено принципам управління економічною безпекою, серед яких комплексність, системність, превентивність, адаптивність, економічна доцільність, безперервність та персональна відповідальність. У підсумку запропоновано заходи для вдосконалення управління економічною безпекою підприємств із урахуванням сучасних тенденцій та викликів.

Ключові слова: безпека, економічна безпека підприємства, розвиток економічної безпеки, загроза, ризик.

ECONOMIC SECURITY OF AN ENTERPRISE: THEORETICAL FOUNDATIONS AND MODERN PERSPECTIVE

RUDNICHENKO Yevhenii, YAREMCHUK Olexandr, HAYDUK Olena, PETYAK Andrii

Khmelnytskyi National University

The article discusses the evolution of the concept of economic security of an enterprise, which has undergone five main stages of development—from the initial to the modern, where ensuring economic security has become a comprehensive and multifunctional process. The main threats, risks, and key events that influenced the formation of the concept of economic security are explored, including globalization, technological changes, economic crises, and modern challenges such as the COVID-19 pandemic and military conflicts.

The approaches to defining economic security proposed by various authors are analyzed, and the main focuses are identified: financial stability, harmonization of interests with the external environment, protection of resources, and the ability to adapt to changes. The article emphasizes that economic security is a complex characteristic of the financial and economic state of an enterprise, which ensures stability and protection from internal and external threats.

Special attention is paid to the principles of managing economic security, among which are: comprehensiveness, systemic approach, preventiveness, adaptability, economic feasibility, continuity, and personal responsibility. In conclusion, measures are proposed for improving the management of economic security in enterprises, taking into account modern trends and challenges.

Keywords: security, economic security of an enterprise, development of economic security, threat, risk.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Ефективне функціонування вітчизняних підприємств залежить від багатьох факторів, що впливають на його стійкість та конкурентоспроможність. До таких факторів належать впровадження нових технологій, оптимізація фінансових потоків, розвиток кадрового потенціалу, здатність швидко адаптуватися до змін у середовищі (як внутрішньому, так і зовнішньому). Поряд з наведеними факторами, важливим аспектом

забезпечення стабільності функціонування підприємства є належний рівень економічної безпеки та її врахування у загальній стратегії, оскільки вона забезпечує стійкість до ризиків та підвищує ефективність його діяльності.

Пріоритетність забезпечення економічної безпеки підприємства полягає у тому, щоб створити умови для стабільного функціонування та розвитку підприємства, мінімізуючи ризики й загрози, які можуть негативно вплинути на його діяльність. Підприємства з високим рівнем економічної безпеки мають більше можливостей у досягненні довготривалого успіху, що робить економічну безпеку ключовим елементом у стратегічному управлінні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Тема економічної безпеки підприємства є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, у роботах Барановського О., Варналія З., Власюк В., Козаченко Г. В., Ситник Г. П., Ортинського В. та інших.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри значний науковий інтерес, деякі аспекти економічної безпеки залишаються недостатньо висвітленими, зокрема в контексті глобальних і регіональних викликів, таких як пандемії, військові конфлікти чи зростання важливості цифрових технологій у бізнесі. Також недостатньо досліджено механізми адаптації підприємств до зовнішніх загроз із урахуванням інноваційних підходів до управління ризиками.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження історії розвитку економічної безпеки, аналіз наукових підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» та виокремлення її сутнісних характеристик.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Економічна безпека підприємства розвивалася в контексті змін у глобальному та національному економічному середовищі, а також у відповідь на нові виклики та загрози. Історія розвитку сутності економічної безпеки є тривалою, а основні її віхи наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Історія розвитку економічної безпеки*

Етап	Характеристика	Ключові події	Основні загрози
I етап – початковий, до 1950-х рр.	До середини 20 ст. економічна безпека асоціювалася із фінансовою стабільністю та виживання підприємств в умовах конкуренції. До основних засобів економічного захисту належать контроль ресурсів, управління витратами, фінансовий моніторинг тощо	Друга промислова революція (кінець 19 ст. – початок 20 ст.). Велика депресія (1929-1933 рр.), Друга світова війна (1939-1945 рр.)	Економічні кризи, світові війни, конкуренція
II етап – післявоєнне відновлення, 1950-1970-ті рр.	Цей етап характеризується швидким економічним зростанням, приділяється більше уваги довгостроковому стратегічному плануванню, ефективному управлінню ризиками та фінансовій стійкості	План Маршалла (1948-1951 рр.), холодна війна, формування ООН, розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК)	Інфляція, валютні ризики, військові та політичні конфлікти
III етап – глобалізація та інформатизація, 1980-1990-ті рр.	Економіка характеризується глобалізацією, а також, відбувається інтеграція інформаційних технологій у бізнес-процеси. У цей період економічна безпека охоплювала більше аспектів, зокрема інформаційних та технологічних ризиків, захист інтелектуальної власності тощо	Третя промислова революція, зростання глобальних фінансових ринків, розвиток інформаційних технологій, розпад СРСР	Технологічні ризики, кібератаки, зростання конкуренції на глобальних ринках, нестабільність нових незалежних держав
IV етап – постіндустріальний етап та інновації, 2000-2010-ті рр.	Відбувається бурхливий розвиток глобальних економічних зв'язків і цифрових технологій. Забезпечення економічної безпеки на підприємствах реалізується за рахунок інтеграції новітніх технологій, захисту даних, розширення економічних інтересів на нові ринки тощо. Посилюється значення стійкості підприємств до криз, таких як економічні, екологічні, технологічні тощо	Зростання інтернет-економіки, глобальні фінансові кризи (2008 р.), розвиток кібербезпеки, зміна кліматичних умов і посилення екологічних загроз	Глобальні економічні кризи, кіберзлочинність, інформаційні війни, зміни клімату
V етап – сучасний етап, з 2010 р. – до теперішнього часу	Економічна безпека стає комплексною та включає управління ризиками, зокрема кібербезпеку, захист критичної інфраструктури, екологічну стійкість та соціальну відповідальність. Адаптація підприємств до зміни зовнішнього середовища, зокрема таких як пандемія COVID-19, глобальні конфлікти та військові конфлікти, а також проблеми, пов'язані з цифровими активами	Пандемія COVID-19 (кінець 2019 р. – початок 2020 р.), розвиток технологій III, напруженість у міжнародних торговельних відносинах, війна в Україні, зростання важливості екологічних, соціальних та управлінських стандартів	Пандемія, геополітичні та військові конфлікти, торговельні війни, кібертероризм, зміни клімату, збої у ланцюгах поставок

*сформовано за [3, 5, 6, 13, 15, 18]

В загальному становленні економічної безпеки пройшло п'ять етапів, починаючи з кінця XIX ст. і до теперішнього часу. Основними тенденціями, що стосуються еволюції економічної безпеки є поступовий перехід від локальних до глобальних загроз, посилення ролі технологій з метою забезпечення економічної безпеки, врахування екологічних та соціальних факторів у концепції економічної безпеки, зростання важливості інформаційної та кібербезпеки.

Для більш детального дослідження економічної безпеки підприємства проаналізуємо визначення зазначеного поняття (табл. 2).

Таблиця 2

Підходи до визначення поняття «економічна безпека підприємства»

Автор, джерело	Визначення
Барановський О. [1]	«комплекс заходів, які сприяють підвищенню фінансової стійкості господарюючих суб'єктів за умов ринкової економіки, що захищають їх комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів»
Варналій З. [2]	«забезпечення найбільш ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання для запобігання загрозам і створення умов для стабільного функціонування основних його елементів»
Власюк В. [4]	«стан найбільш ефективного використання ресурсів для нейтралізації загроз і забезпечення стабільності в сучасності та майбутньому»
Камлик М. [9]	«характеризується стабільністю економічного і фінансового розвитку, ефективність нейтралізації негативних факторів і протидією їх впливу на всіх стадіях його розвитку»
Ковальов Д., Сухорукова Т. [10]	«захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також як здатність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності»
Козаченко Г. В., Пономарьов В. П. [11]	«гармонізація в часі та просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза межами підприємства»
Ортинський В., Керницький І. та ін. [8]	«захищеність потенціалу підприємства (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення»
Притис В., Гавловська Н., Рудніченко С. [14]	«стан захищеності усіх сфер, напрямів діяльності та інтересів суб'єктів господарювання від реальних і потенційних небезпек, загроз та ризиків»
Ситник Г. П. [16]	«певний стан системи, за якого вона зберігає свою цілісність, стійкість (стабільність), здатність до ефективного функціонування і прогресивного розвитку, а відтак – можливість надійного захисту усіх її елементів (підсистем) від будь-яких деструктивних внутрішніх і зовнішніх дій»
Соколенко Т. М. [17]	«стан, при якому стратегічний потенціал фірми знаходиться поблизу границь адаптивності, а загроза втрати економічної безпеки наростає в міру наближення ступеня адаптивності стратегічного потенціалу до граничної зони»
Шевченко Л. (ред.) [7]	«найважливіша якісна характеристика економічної системи, що визначає здатність підтримувати послідовну реалізацію національно-державних інтересів, стійку дієздатність господарських суб'єктів, нормальні умови життєдіяльності населення»
Шуміло О. С. [19]	«стан економічного розвитку підприємства, який характеризується максимальним досягненням основних цілей функціонування підприємства в поточному і майбутньому періодах, та його здатність адаптуватися до мінливого зовнішнього і внутрішнього середовища»

Наведені визначення у табл. 2 свідчать про наявність різного розуміння поняття «економічна безпека підприємства», зокрема:

- а) акцентують увагу на фінансовій стійкості та захисті [1];
- б) фокусуються на раціональному використанні ресурсів та запобіганні загрозам [2, 4];
- в) наголос робиться на стабільності розвитку та здатності нейтралізувати загрози [9];
- г) акцент зроблено на захищеність від зовнішніх загроз [10] або всіх елементів підприємства [8];
- д) підкреслюється важливість узгодження інтересів підприємства з зовнішніми суб'єктами [11];
- е) охоплює всі сфери діяльності підприємства, підкреслюючи універсальність підходу до забезпечення безпеки [14];
- ж) акцент зроблено на стан системи та фокусується на здатності системи зберігати цілісність і стабільність [16, 17].

Кожне визначення авторів, що наведено у табл. 2 пропонує унікальний підхід до розуміння економічної безпеки підприємства. Ці визначення охоплюють різні аспекти функціонування підприємства, зокрема такі як фінансова стабільність, захист ресурсів та / або інтересів від загроз, гармонізація з зовнішнім середовищем, здатність адаптуватися до змін тощо [12, 20].

Варто зазначити, що економічна безпека підприємства є комплексною характеристикою фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання, а її ефективність характеризується здатністю протистояти загрозам внутрішнього та зовнішнього середовища та забезпечувати стійкість та захист ресурсів від ризиків. Основні сутнісні характеристики економічної безпеки підприємства представлено на рис. 1.

Принципи управління економічною безпекою підприємства формують основу для забезпечення його захищеності від різноманітних загроз і ризиків. Ефективне управління економічною безпекою ґрунтується на таких ключових принципах:

- а) комплексність – управління економічною безпекою на вітчизняних підприємствах має охоплювати всі аспекти його діяльності, і враховувати всі можливі внутрішні та зовнішні загрози та їх взаємозв'язок;
- б) системність – економічна безпека є складовою загальної системи управління підприємством, і

ґрунтується на взаємодії всіх структурних підрозділів та застосуванні інтегрованого підходу до управління ризиками;

в) превентивність – управління економічною безпекою має на меті впроваджувати та реалізовувати певні заходи і дії, що спрямовані на попередження можливих загроз і ризиків, а отже, передбачає прогнозування, оцінку, розробку можливих сценаріїв та підготовку до розвитку ситуації;

г) адаптивність – система економічної безпеки підприємства має бути гнучкою, що здатна швидко адаптуватися до змін у середовищі (зовнішньому та внутрішньому);

д) економічну доцільність – заходи, що направлені на забезпечення економічної безпеки мають бути економічно обґрунтовані, тобто витрати на її забезпечення не мають перевищувати потенційні збитки від загроз;

е) безперервність – управління економічною безпекою є безперервним процесом, що передбачає постійне відстеження ризиків і загроз, а також реагування на них та удосконалення систему безпеки;

ж) персональна відповідальність – кожен працівник підприємства має розуміти свою роль та відповідальність у забезпеченні економічної безпеки.

	Забезпечення стійкості	Підприємство має адаптуватися до змін зовнішнього середовища, а також, підтримувати стабільний рівень функціонування
	Захист ресурсів	Підприємство має забезпечувати захист усіх ресурсів, як матеріальних так і нематеріальних
	Протистояння загрозам	Підприємство має розробляти стратегії, що сприятимуть нейтралізації внутрішніх та зовнішніх загроз

Рис. 1. Основні сутнісні характеристики економічної безпеки підприємства

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Економічна безпека є важливою складовою стабільного функціонування підприємств, особливо в умовах зростання геополітичних та економічних ризиків. Дослідження підтверджує необхідність комплексного підходу до управління економічною безпекою, що охоплює ідентифікацію, оцінку та мінімізацію ризиків. У статті запропоновано інтегрувати цифрові технології та інноваційні інструменти для ефективного прогнозування та реагування на загрози. Це сприятиме підвищенню стійкості підприємств до криз та забезпеченню їх конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Література

1. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія / О. І. Барановський. – Київ : Фенікс, 1999. – 338 с.
2. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб. / З. С. Варналій. – Київ: Знання, 2009. – 647 с.
3. Вітка Н. Є. Еволюція поглядів на економічну безпеку підприємства / Н. Є. Вітка // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 1(2). – С. 143-147.
4. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк. – Київ : Нац. ін-т проблем міжнародної безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. – 48 с.
5. Гавловська Н. І. Еволюція концептів економічної безпеки підприємства / Н. І. Гавловська // Економіка. Менеджмент. Підприємництво : зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2014. – № 26 (II). – С. 171–182.
6. Гавловська Н. І. Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств: оцінювання, моделювання, механізм забезпечення : монографія / Н. І. Гавловська. – Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2016. – 480 с.
7. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. ; за ред. Л. С. Шевченко. – Харків: Право, 2009. – 312 с.
8. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький та ін. – Київ: Правова єдність, 2009. – 544 с.
9. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. / М. І. Камлик. – Київ: Атіка, 2005. – 432 с.
10. Ковальов Д. Економічна безпека підприємства / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // Економіка України. – 1998. – № 10. – С. 48–51.
11. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємств: сутність і передумови формування / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов // Теорія та практика управління у трансформаційний період: Зб. наук. праць. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2001. – Т. 3. – С. 3-7.
12. Лутюк В. Убезпечення діяльності підприємства: зміст, складові та принципи / В. Лутюк, Н. Гавловська // Development Service Industry Management. – 2024. – №1. – С. 66–73.

13. Молдован О. О. Розвиток теорії економічної безпеки держави в Україні: специфіка становлення та методологічні особливості / О. О. Молдован // Причорноморські економічні студії. – 2021. – Вип. 66. – С. 7-11.

14. Притис В. І. Дослідження базових категорій безпекоорієнтованого підходу в управлінні підприємствами / В. І. Притис, Н. І. Гавловська, Є. М. Рудніченко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – №2. – С. 23-30.

15. Рудніченко Є. М. Оцінювання та моделювання впливу суб'єктів митного регулювання на систему економічної безпеки підприємства: монографія / Є.М. Рудніченко. – Луганськ: Промдрук, 2014. – 389 с.

16. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади). – Київ : НАДУ, 2012. – 544 с.

17. Соколенко Т. М. Економічна безпека підприємства в умовах транзитивної економіки [Електронний ресурс] / Т. М. Соколенко // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку» (19-21 травня 2011 р.). – Режим доступу : <http://intkonf.org/kand-ped-n-sokolenko-tm-ekonomichna-bezpeka-pidpriemstva-v-umovahtranzitivnoyi-ekonomiki>.

18. Утенкова К. О. Економічна безпека як складова національної безпеки України / К. О. Утенкова // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2019. – Вип. 9. – С. 133-144.

19. Шуміло О. С. Особливості наукових підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / О. С. Шуміло // Проблеми економіки. – 2014. – № 4. – С. 339-344.

20. Minimization of risks of the enterprise foreign economic activity through improving the interaction management quality with potential partners / Y. Rudnichenko, L. Krymchak, V. Kudelskyi, N. Avanesova, I. Sokyryuk, N. Havlovskaya // Quality-Access to Success Journal. – 2020. – Vol. 21, No. 174. – P. 61-67.

References

1. Baranovskyi O. I. Finansova bezpeka : monohrafiia / O. I. Baranovskyi. – Kyiv : Feniks, 1999. – 338 s.
2. Varnalii Z. S. Ekonomichna bezpeka: navch. posib. / Z. S. Varnalii. – Kyiv: Znannia, 2009. – 647 s.
3. Vitka N. Ye. Evoliutsiia pohliadiv na ekonomichnu bezpeku pidpriemstva / N. Ye. Vitka // Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti. – 2013. – Vyp. 1(2). – S. 143-147.
4. Vlasiuk O. S. Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku / O. S. Vlasiuk. – Kyiv : Nats. in-t problem mizhnarodnoi bezpeky pry Radi nats. bezpeky i oborony Ukrainy, 2008. – 48 s.
5. Havlovskaya N. I. Evoliutsiia kontseptiv ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva / N. I. Havlovskaya // Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo : zb. nauk. pr. Skhidnoukr. nats. un-tu im. V. Dalia. – 2014. – № 26 (II). – S. 171–182.
6. Havlovskaya N. I. Ekonomichna bezpeka zovnishnoekonomichnoi diialnosti promyslovykh pidpriemstv: otsiniuvannia, modeliuvannia, mekhanizm zabezpechennia : monohrafiia / N. I. Havlovskaya. – Khmelytskyi : FOP Melnyk A. A., 2016. – 480 s.
7. Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist ta napriamy formuvannia / L. S. Shevchenko, O. A. Hrytsenko, S. M. Makukha ta in. ; za red. L. S. Shevchenko. – Kharkiv: Pravo, 2009. – 312 s.
8. Ekonomichna bezpeka pidpriemstv, orhanizatsii ta ustanov: navch. posibnyk / V. L. Ortynskyi, I. S. Kernytskyi ta in. – Kyiv: Pravova yednist, 2009. – 544 s.
9. Kamlyk M. I. Ekonomichna bezpeka pidpriemnytskoi diialnosti. Ekonomiko-pravovyi aspekt : navch. posib. / M. I. Kamlyk. – Kyiv: Atika, 2005. – 432 s.
10. Kovalov D. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva / D. Kovalov, T. Sukhorukova // Ekonomika Ukrainy. – 1998. – № 10. – S. 48–51.
11. Kozachenko H. V. Ekonomichna bezpeka pidpriemstv: sutnist i peredumovy formuvannia / H. V. Kozachenko, V. P. Ponomarov // Teoriia ta praktyka upravlinnia u transformatsiinyi period: Zb. nauk. prats. – Donetsk: IEP NAN Ukrainy, 2001. – T. 3. – S. 3-7.
12. Lutiuk V. Ubezpechennia diialnosti pidpriemstva: zmist, skladovi ta tryntysyp / V. Lutiuk, N. Havlovskaya // Development Service Industry Management. – 2024. – №1. – S. 66–73.
13. Moldovan O. O. Rozvytok teorii ekonomichnoi bezpeky derzhavy v Ukraini: spetsyfika stanovlennia ta metodolohichni osoblyvosti / O. O. Moldovan // Prychornomorski ekonomichni studii. – 2021. – Vyp. 66. – S. 7-11.
14. Prytys V. I. Doslidzhennia bazovykh katehoriy bezpekoorientovanoho pidkhodu v upravlinni pidpriemstvamy / V. I. Prytys, N. I. Havlovskaya, Ye. M. Rudnichenko // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – 2019. – №2. – S. 23-30.
15. Rudnichenko Ye. M. Otsiniuvannia ta modeliuvannia vplyvu subiektiv mytnoho rehuliuвання na systemu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: monohrafiia / Ye. M. Rudnichenko. – Luhansk: Promdruk, 2014. – 389 s.
16. Sytnyk H. P. Derzhavne upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky (kontseptualni ta orhanizatsiino-pravovi zasady). – Kyiv : NADU, 2012. – 544 s.
17. Sokolenko T. M. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovakh tranzitivnoi ekonomiky [Elektronnyi resurs] / T. M. Sokolenko // Materialy VII Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi internet-konferentsii «Nauka i zhyttia: suchasni tendentsii, intehratsiia u svitovu naukovu dumku» (19-21 travnia 2011 r.). – Rezhym dostupu : <http://intkonf.org/kand-ped-n-sokolenko-tm-ekonomichna-bezpeka-pidpriemstva-v-umovahtranzitivnoyi-ekonomiki>.
18. Utenkova K. O. Ekonomichna bezpeka yak skladova natsionalnoi bezpeky Ukrainy / K. O. Utenkova // Visnyk KhNU im. V. N. Karazina. Seriya «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm». – 2019. – Vyp. 9. – S. 133-144.
19. Shumilo O. S. Osoblyvosti naukovykh pidkhodiv do vyznachennia poniattia «ekonomichna bezpeka pidpriemstva» / O. S. Shumilo // Problemy ekonomiky. – 2014. – № 4. – S. 339-344.
20. Minimization of risks of the enterprise foreign economic activity through improving the interaction management quality with potential partners / Y. Rudnichenko, L. Krymchak, V. Kudelskyi, N. Avanesova, I. Sokyryuk, N. Havlovskaya // Quality-Access to Success Journal. – 2020. – Vol. 21, No. 174. – P. 61-67.